

Konferencja *Miejsce religii w Unii Europejskiej*, Stambuł, 9-10 grudnia 2006 r.

Stosunki między Turcją a Unią Europejską od dawna należą do tematów delikatnych. W dyskusjach dotyczących członkostwa Turcji w UE podnosi się kwestię strategicznego położenia Turcji, rozwoju gospodarczego i społecznego, nie mniej istotnym punktem jest także religia.

Konferencja zorganizowana w dniach 9-10 grudnia 2006 r. w Istambule nie dotyczyła bezpośrednio kwestii integracji europejskiej. Podstawowym celem było umożliwienie tureckim naukowcom, studentom, politykom i duchownym lepsze poznanie stosunków państwo – kościół w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej. Organizator – Centrum Studiów Islamskich zaprosiło ekspertów z Hiszpanii, Włoch, Francji, Belgii, Holandii, Niemiec, Austrii, Danii, Szwecji, Wielkiej Brytanii i Grecji, aby przedstawili sytuację w swoich krajach. Nowe państwa członkowskie reprezentowała Polska, a polski raport przygotował niżej podpisany. Trzy ogólne referaty przedstawili prof. Grace Davie z Uniwersytetu w Exeter, prof. Silvio Ferrari z Uniwersytetu w Mediolanie i prof. Cole Durham z Uniwersytetu Brigham (USA). Zamysłem organizatorów było, aby referenci nakreślili w ciągu 20 minutowego wystąpienia przede wszystkim podstawowe reguły stosunków państwo – kościół w swoim kraju i przedstawili filozofię, która jest przyczyną takich, a nie innych rozwiązań konstytucyjnych i ustrojowych. W niniejszym krótkim komunikacie konferencyjnym trudno dokonywać streszczenia wszystkich raportów. Zarówno dla słuchaczy, jak i dla pozostałych mówców interesująca była selekcja materiału, której musieli dokonać reporterzy: w ciągu tak krótkiego czasu można zaledwie zasygnalizować pewne wątki czy podstawowe akty prawne. Referenci częstokroć odwoływali się do rozwiązań przedstawionych w innych

państwach członkowskich, co podkreślało fakt, że mimo rozbieżności między skrajnymi modelami (Francja – Grecja), w wielu państwach istnieje wiele podobieństw. Mówcy kilkakrotnie podkreślali też fakt, że pojawienie się i rosnąca liczba wyznawców islamu spowodowało, że pewne kwestie, uważane w Europie za wyjaśnione i zamknięte, zostały ponownie otwarte.

Nieco inny, bardziej ogólny charakter, miały wystąpienia profesor Davie i profesorów Durhama i Ferrariego. Profesor Davie próbowała zdiagnozować współczesną rolę religii w Europie i posłużyła się przy tym pojęciem *vicarious religion* – religia jest praktykowana przez niewielu, którzy działają w imieniu wielu i z ich aprobatą. Profesor Ferrari w znakomity sposób zobrazował i wyjaśnił wzajemne zależności między indywidualną wolnością wyznania a stosunkami państwo – kościół; zależność tę tłumaczył, wyjaśniając relacje między prawodawstwem państw członkowskich a orzecznictwem Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Konferencja była doskonale zorganizowana: wszyscy prelegenci zostali zobowiązani do przygotowania referatów, odpowiadając przy tym na 31 szczegółowych pytań, dotyczących podstawowych unormowań, posługi duszpasterskiej w instytucjach publicznych, nauki religii bądź nauki o religii, szkolnictwa wyznaniowego. Część pytań odnosiła się do sytuacji mniejszości wyznaniowych i mniejszości etnicznych, ze szczególnym uwzględnieniem mniejszości muzułmańskiej. Referaty zostały przesłane na początku sierpnia, co umożliwiło organizatorom przetłumaczenie ich na język turecki i przygotowanie w formie komputerodruku obu wersji językowych wszystkich artykułów.

Nie ulega wątpliwości, że konferencja była dużym wydarzeniem społeczno-polityczno-medialnym. Niemala sala wykładowa była stale wypełniona słuchaczami, nie brak było przedstawicieli prasy i telewizji. Wśród mówców ze strony tureckiej znaleźli się wielki mufti Sztambułu profesor dr Mustafa Çadrici, przewodniczący ds. Spraw Religijnych profesor Ali Bardakoğlu (President of Religious Affairs, specjalna instytucja rządowa zajmująca się kwestiami religijnymi) oraz jego zastępca Mehmet Görmez.

Główni organizatorzy: profesor Ali Köse i docent Talip Küçükcan są młodymi naukowcami o uznanym dorobku. Obaj wspólnie pracują nad rozwojem Centrum Studiów Islamskich w Istambule (www.isam.org.tr), którego biblioteka staje się coraz ważniejszym adresem dla badaczy islamu i systemu prawnego państw islamskich.

Michał Rynkowski